

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Videm - via Vittorio Veneto, 32

Tel. 53-46 — Poštni predal (Cassella postale) Videm 186. — Poštni čekovni račun (Conto corrente postale): Videm, št. 24/7418

MATAJUR

GLASILO SLOVENCEV V VIDEMSKI POKRAJINI

NAROČNINA:

Za Italijo: polletna 500 lir — letna 500 lir — Za inozemstvo: polletna 600 lir — letna 1000 lir — Oglasi po dogovoru.

Posamezna številka 25.— lir

Leto XII. — Štev. 9 (239)

UDINE, 16 - 31 MAJA 1961

Izhaja vsakih 15 dni

Demokristianski poslanci proti našemu jeziku v šolah

Antikostitucionalni napad slovenščini - Politične pogreške demokristjanov - Borba se bo zaostrila - Kdo škodi Italiji?

Na predlog demokristjanskega poslanca Franceschinija je parlamentarna komisija za javno vzgojo (commissione parlamentare Pubblica Istruzione) v rimski poslanski zbornici odbila dne 28. aprila predlog socialističnega poslanca Marangoneja in komunističnih poslancev Roffija in De Grada, da bi smeli odpreti tudi v videmski provinci slovenske šole.

Obtožujemo zato demokristjansko stranko, da nastopa proti interesom Slovencev v videmski provinci. Zna se sicer še dogoditi, da bosta rimski parlament in senat še spremenila osmutek (progetto) zakona o sloven-

skih šolah v Italiji in dovolila odprtje slovenskih šol tudi v videmski provinci. Upanja je malo, da se bo to zgodilo, ker je zavzela demokristjanska stranka nacistično in fašistično stališče proti slovenskim šolam v videmski provinci.

Ni treba mnogo spraševati, zakaj je demokristjanska stranka nastopila proti slovenskim šolam v Beneški Sloveniji, Rezijski in Kanalski dolini. Rimsko centralna vlada, centralno vodstvo demokristjanske stranke je privolilo, da dobijo osnovne šole v svojem materinem jeziku Slovenci na Tržaškem in Goriškem najbrže zato, ker so jih dobili od zavezniških

anglo-ameriških oblasti že leta 1945, in jih zato sedaj ne morejo ukiniti, odpraviti. Če bi imeli poprej tudi v videmski provinci anglo-ameriške zavezniške oblasti, bi dobili tudi mi slovenske šole in bi jih ne moge več odpraviti centralne rimske oblasti, kaj šele videmske.

Krivi so videmski parlamentarci

Krivi za nastop proti slovenskim šolam v videmski provinci so predvsem demokristjanski parlamentarci: poslanci in senatorji iz videmske province, ki so bili izvoljeni tudi s slovenskimi glasovi iz Beneške Slovenije, Rezijske in Kanalske doline.

Obtožujemo zato demokristjanske poslance in senatorje, da so intervenirali pri rimskem vodstvu demokristjanske stranke proti slovenskim šolam v videmski provinci. S tem so zagrešili ne samo nemoralno dejanje proti njenim členom 3 in 6. Nastop enakopravnosti, ampak tudi antikostitucionalni nastop proti 3. in 6. členu italijanske ustave o enakopravnosti in zaščiti narodnih manjšin.

Videmski demokristjanski poslanci pa so s tem zagrešili tudi velik politični pogrešek. Ali so mar tako naivni, da mislijo s takšnimi manevri v komisiji in pred parlamentom in senatom, da bodo definitivno pokopali vprašanje slovenskega jezika v osnovnih šolah v videmski provinci? Zdaj bo to vprašanje šele začelo ostro postavljati in zasluzi, da se ostro postavlja proti fašističnemu »verboten« videmskih demokristjanov.

Slovenci ne bodo molčali

Ali mislijo, da bomo mi Slovenci v videmski provinci k temu molčali, da bodo molčali drugi Slovenci v Trstu in Gorici, ki že ves čas dvigajo svoj protest proti tej krivični diskriminaciji. O tem bodo zvedeli tudi Slovenci v Jugoslaviji in tudi drugi jugoslovanski narodi, ki bodo tudi protestirali.

Zvedeli bodo o tem Avstrije, ki so prav v hudem boju zaradi nemške narodne manjšine v Sudirolu. Glas o nepolitičnem, kaprfeoznem, nedemokratičnem postopku bo šel tudi po drugem zahodnem in vzhodnem in vzhodnem svetu.

Mi Slovenci videmske province smo poznani kot ena najbolj mirnih narodnih manjšin ne samo v Italiji, ampak tudi na svetu. Garantiramo pa nacionalnim intolerantnejšem v Vidmu, da ne bomo več takšni.

Mi smo poznani nadalje kot zelo patriotični državljani, saj nismo imeli nikdar v svojih vrstah deserterjev — ne v prvi in ne v drugi svetovni vojni. Priznali so nam, da smo lojalni in zvesti do države kot milijoni Italijanov.

Zdaj pa skupina zaslepljenih demokristjanskih poslancev v videmski provinci iznaša na dan iz svoje politične preteklosti sramotne ostanke, residue fašistične mentalitete in se zavzema proti italijanski konstituciji, proti demokratskim načelom glede demokristjanskih parlamentarev je ne samo antidemokratičen, je konkretno zanje še hujši, ker je antipa-

Pri nas je vse zapuščeno, ni poljskih poti ne mostov in zato marsikdo kar prebrodi reke ali potoke vse to v dobi, ko je prišel človek okoli sveta v dveh urah. — Na sliki: Stari kmet iz Podbonesca gre s košen in koso preko Nadiže po travo za živino.

Apel na italijansko javnost

V imenu vseh Slovencev v videmski provinci: Slovencev v Nadiški, v Terski, v Krnahtski, v Rezijski, Kanalski dolini in Slovencev furlanske "Pedemontane", med Čedadom in Čento ter Idrijske doline, se zahvaljujemo vodstvu italijanske komunistične in socialistične partije, da so pooblastili poslance Marangoneja, Codignola, Roffija in De Grada, da so v komisijah za javno vzgojo parlamentu predlagali popravek zakonskega pregetta na podlagi katerega bi se smele odpreti slovenske šole v videmski provinci.

Vsi Slovenci v videmski provinci, ne glede na politično orientacijo, so hvaležni komunističnim in socialističnim poslancem, da so nastopili za njihove nacionalne interese.

S svojim predlogom, da bi se smele v videmski provinci, odpreti slovenske šole so socialistični in komunistični poslanci skušali vsaj malo popraviti stoletno krivico vseh dosedanjih italijanskih vlad, ki niso od leta 1866 hoteli odpreti slovenskih šol v videmski provinci.

Mi Slovenci videmske province ne bomo nikdar odnehali od tega, da se v osnovne šole pri nas vpelje tudi naš materni jezik.

Če bo demokristjanska večina izglasovala v rimskem parlamentu in senatu takšen antidemokratični zakon o slovenskih šolah v Italiji, ki ne bo dovolil odprtja slovenskih šol v videmski provinci, nam bodo morale demokratske sile pomagati, da nam italijanske oblasti dovolijo rabo našega materinega jezika v šoli.

Zavoljo tega apeliramo na vse socialistične in komunistične sile, na vse napredne demokratske elemente v videmski provinci in v drugih pokrajinah Italije, da podprejo našo borbo za naš materni jezik.

Apeliramo se na katoličane, ki se po krščanskih načelih ne morejo strinjati z nekrščanskim stališčem demokristjanskih poslancev, da ne smemo biti enakopravni z Italijani, da se naš materni jezik ne sme uporabljati, kot se uporablja italijanski, v šoli.

Apeliramo na vse italijanske državljane, da stare krivice storjene nasproti nam v preteklosti ne smejo zastareti, da smo v letu 1961, ko gori plamen neodvinsnosti po vsem svetu, ko imajo že vse narodne manjšine v Italiji vsaj pravico do svojega materinega jezika v šoli in samo mi, najzvestejši državljani pa ne.

Ali naj bo res zvestoba plačana s krvico?

Ali mislijo praznovati stoletnico Risorgimenta v Italiji z antirisorgimentalnimi ukrepi prot slovenski narodni manjšini, ki se je borila za Risorgimento.

Vseh 150 naših občinski svetnikov naj se ravna po zgledu v Tipani in Sv. Lenartu

Na čisto dveh različnih krajih Furlanske Slovenije so se izrazili v dveh občinah občinski svetovalci: prvič zato, da bi čimprej dobili deželno avtonomijo Furlanija-Juljska krajina in drugo, da bi se tudi v videmski provinci aplicirali 6. člen italijanske ustave in s tem priznala narodne pravice Slovencev v Furlanski Sloveniji in Kanalski dolini. Občina Tipana in sv. Lenart so daleč narazen, pa vseeno so občinski svetovalci istega mišljenja, ker so Slovenci po rodu in vsi enako čutijo, da bi morali dobiti deželno avtonomijo, ker bi prišlo do ekonomskega zboljšanja in pa, da bi se spoštovala italijanska konstitucija tudi glede našega materinega jezika po šolah in cerkvah.

triotičen in antiitalijanski. S takim nacionalističnim postopanjem so fašisti škodovali Italiji in s takim nacionalističnim posnemanjem bodo demokristjani videmske province škodovali sedanji Italiji. Ali hočejo res rehabilitirati nasprotnike Italije v svetu?

Mi Slovenci Furlanske dežele ostajamo še zmeraj lojalni državljani in se bomo še nadalje borili za ugled Italije v svetu, zato da se uveljavlja italijanska konstitucija, da bo vlada enakopravnost in demokracija tu ob meji, da se ne uresniči noben zakon, ki bi spominjal na stare fašistične "leggi". Največjo uslugo bomo storili Italiji, ko se bomo nekompromisno borili za naše narodne interese, ker to zahtevajo ne samo naši interesi, ampak interesi Italije doma in v svetu.

Vsi svetovalci za naše nacionalne pravice

V Tipani so za narodne pravice glasovali samo opozicionari, v sv. Lenartu pa vsi svetovalci. V resnici pa je postala sedaj situacija v vseh občinah takšna, da so skoro vsi svetovalci za to, da dobimo tudi mi nacionalne pravice. V nekaterih občinah imajo sekretarji uboge svetovalce bolj na vajeht kot drugot in jim pravijo, da se ne smejo brigati za nacionalne stvari.

Zdaj so v neki komisiji v parlamentu odbili predlog italijanskih socialističnih in komunističnih poslancev, da bi se smele odpreti slovenske šole pri nas. Prav gotovo bodo sekretarji in pa še drugi ljudje pritiskali na naše konsiljerje, ali da ne glasujejo za slovenske šole ali pa da glasujejo proti njim ali pa da se rizervirajo od glasovanja.

Nekaj sto poslancev v Parlamentu in senatorjev za naše pravice

Mi furlanski Slovenci smo se že naveličali tega kar delaje z nami. To občutijo in vedo tudi vsi naši občinski svetovalci. Zato naj držijo z ljudmi. V parlamentu je nekaj sto italijanskih poslancev in senatorjev, ki so prišli do prepričanja, da moramo imeti tudi mi pravico do našega materinega jezika v šolah. Demokristjani zaenkrat tega nočejo, toda oni niso vsa Italija.

Kaj hočemo mi? Mi hočemo kot vsi drugi ljudje na svetu in v Italiji,

Nadaljevanje na 2. strani

Fojda

Na zadnjem komunskem konseju so sklenil med drugim, da bojo za prosil «Cassa Depositi e Prestiti» za posojilo 30.000.000 lir, ki bo služilo za asfaltiranje narbutj zapuščenih cest in za gradnjo novega ambulanta. Imajo namjen postrojiti in asfaltirati tele komunske ceste: Fojda — Kanal di Grivò (Ravne), križišče Britof — Raščah in Čampè — Casali Presa. V programu imajo tud kanalizacijo Loge.

Povàrh tega so sklenil dat kontribut za «Filologìa Friulana» v Vidmu in kontribut za mostro «stoljet-

nice Italije» v Turinu. Razen tega so tud odobrili proračun (bilancic preventivo) za ljeo 1961, ki znaša nekaj nad 40.000.000 lir. Odobrili so ga enoglasno brez nobene diskusije.

Iz Nadiške doline

V Nadiško dolino prihaja vsako ljeo več turistu iz Vidma, Gorice, Trstà in videti je avtomobilske table še buj oddaljenih provinca. Nič čudnega, da parhaja, saj je par nas zlo lepuò, dobar ajar, ljepa okuolica, dobrè oštarije in tud asfaltana cje-sta teče po dolini glih do konfina na Robiču in še napri v Kobarid, saj je tle obmejni blok parve kategorije.

V Špjetru imajo turistično organizacijo «Pro Locce», ki skarbì in daje korajžo domačim ljudem, da bi oljepšal hiše z rožani, da bi bla vas še buj privlačna za turiste. Vsi gledajo na tud, da bi se turizem v Nadiški dolini tem buj razvil, nobednemu pa ne pride v glavo, da bi kaj oljepšu ali naredu za desni krèj nadiže, ki je glih takuò ljep kot levi, če morebit ne buj, posebno za romantične ljudi. Med gostim drevjem se skrivajo bjele hišice, majhne vasi, ki jih iz levega brega v poljetnem eajtu, kar je vse v bujnem zelenju, kuaž ni mogoče videti. Pa ne samo tud, te vasi stojijo zapisane v štoriji, zaki imajo znamenito preteklost. Tle so Bjače, kjer stoji še donàs znamenita «lastra» Landarske banke, okuo: kajtje so se v starih eajtib zbieral možje in sklepali in sedil. Potlè je Tarčet, spet druga «lastra» in Landar, znamenit po ejevici sv. Ivana v Čelè in jami, ki je bla, kot pravi štorija, skrivališče in «fortez-

Sv. Lenart Slovenov

Te dni se je konzedù od nas Renzo Cuberli, ki je bil osam ljet naš mlekar. Presselu se je v komun Pavoletto, zaki bo sadà tam opravljju službo mlekarja. Na njegovo mjesto je paršu Giuseppe Bearzi, ki je bil do sedaj mlekar v Zamirju pri Srednjah.

Preea bojo končal cjesto, ki bo peljala v vas Pikon, ki je bla takuò potrebna. Do sedaj so muorli hodit in nosit vse na hrbitu po ozki stazi, ki je bla povàrh tega še starmà in kamenita.

Na kanunu so na zadnjem konseju razpravljali o zadevah nekega administratorja prejšnjega konseja. Tožijo ga, da si je pridaržù precejšnjo vsoto denarja iz komunске casse in zatuò so nekatjeri konsilirji predlagal, naj bi nova administracija dala zadevo v roke sodnim oblastem, da bi krivea po lecu štrafali. Nekatjeri konsilirji pa so za to, da bi se rječ skrila, zaki bolj ki se mjesa d..., buj smarđi in takuò bi ljudje zgubil «fiducio» še v sedanjo administracijo, čeglih njema ta nič skupnega s tistim lumpom. Če bi bil ta «appro-

piatore indebito» pripadnik naprednih ali progresivnih movimentov, bi njegovo ime objesil na veliki zvon, takuò pa, zaki gre v tjem primeru za njekšnega bivšega demokristjanskega administratorja, bi tjel skriti, in vse potlačit in poravnat, mar gar na račun ljudi, ki plačujejo «tas-se».

Čedad

Poljetni urnik trgovin v Čedadu, ki traja od parvega junija do 30. septembra je tale:

Trgovine jestvin (alimentari): ob djelavnih od 8,00 do 12,30 ure in od 15,30 do 19, 30 ure. Ob nedejaj zaprto.

Masnice (macellerie): od 7,00 do 12,30 ure; ob sobetah ob 7,00 do 13,00 in od 17,00 do 19,30 ure; ob nedejaj od 7,00 do 12,00 ure.

Trgovine s saljem, zelenjavo in slaščičarne (negozi di frutta e verdura, pasticcerie): ob djelavnih in nedejaj ob 8,00 do 21,00 ure.

Trgovine z železnino (ferramenta): ob djelavnih ob 8,00 do 12,00 ure in od 15,00 do 19,00 ure. Ob nedejaj zaprto.

Trgovine z blagom, manufakturo, papirnice itd. (stoffe, manufatture, cartolerie, ecc.): ob djelavnih od 8,00 do 12,00 ure in od 15,30 do 19,30 ure. Ob nedejaj zaprto.

Pekarije (panifici): ob djelavnih od 7,00 do 13,00 ure in od 16,00 do 19,30; ob nedejaj od 7,00 do 12,30 uer.

Anton Florjančič iz Kostnega pri Grmeku je muoru iti v Špital, zaki ga je vrglù na tla podivjana krava. Mož je peju kravo napajat, a ta si je zaželjela svobode in je začela divje poskakovati in vlečji za sabo svojega gospodarja. Dougo se je branu in nazadnje je obležn na tleh z zlomjenimi rebri. Ozdravu bo v treh tje-

Hlodič

Darjo Trušnjak iz Topolovega pri Grmeku se je pri Čedadu zaletu z motociklom v njekšnega eiklista in se par padu zlomu levo roko v ramenu, čampno ного in koljeno. Ozdravu bo v dvjeh mjescih. Tud Ivana Dorbolò so muorli pejat v špital, zaki ga je konj zabnu v ного. Zdravit se bo muoru najmanj 20 dni.

Iz Terske doline

Čuje to se pravič, ke no če žej ljetos asfaltati cjesto, ke na peje v Učjo anù čez konfin v Žago. Če to bo dobrà cje-sta, bojo sigurno uspostavili ore še avtobusno linijo, ke na če vezati Bovec s Čento. Tuò to bi tjele parnesti, še avtobusno linijo, ke na če vezati Bovec s Čento. Tuò to bi tjele parnesti, posebno oštjerjem anù bu-tigirjem, dosti interesa, zaki bi ju-dje iz Bovškega hodili rajši v naše kraje djelat špežo kot pa v Čedad, ki u je dosti buj delèè.

Anjelè u vozi avtobus v Učjo trikrat po tje-dne, kar to e skuazej maso malo, če ve pensamo, ke na mà Učja nih 250 judi anù na e burokracija, tud te e reči za tikere to koverta dan kup dokumentov, usak dan buj velika. Kar no bojo judje iz Učje spadali definitivno pod naš komun, bi blo bizunjo, de bi avtobus vozu usaki dan ali še dvakort, tej ke u vozi v Stolbico anù Prosnid, ke so močno buj oddaljeni od centrov anù no majo dosti manjšo importan-co.

Ne smijemo pozabiti še tega, ke dolina Bjelega potoka anù Muzea od zvjerala Tera indavant na e zlo lje-pa anù se zlo adata za turizem. Ob

nedeljah to pride kle simpri več judi pit vodo anù gledat konfin anù pouàrh tega to e tud dosti peskatorjeu, zaki kle to e voda bogata rib.

Podbonesec

Chiabudini Genijo star 64 ljet iz naše vasi je padu in se močno udaru v glavo. Domači so ga sobit prepejal v čedlaski špital, kjer se bo muoru zdravit kajšnih trideset dni.

Na komunu so sklenil zaprosit «Cassa Depositi e Prestiti» 15 milijonu lir posojila za zgradit šnulo ki bo služila za naučit meštir našim mladim ljudem. Troštamo se, de tiste soude bojo preca dal in da bojo zarjes ponucane samo za tisto djelo in da ne bojo šle skuož dolgoletne prožete, ki na konac pojejo ves kapital in potlè djelo se ne naprav, zaki ni več soudu.

An še za marčad bi se muorli malo več pobrigat, zaki eajt bi bil, de bi tista rječ bla nareta. Tuole naj naši može na komun pregledajo in naj večkrat potrkajo na vrata v Vidmu, kjer leži pratika za imjet autorizacjon.

Iz Rezjanske doline

Na zadnji seji komunskega odbora (giunta comunale) je naš šindik povedal, da bo cestne križišče Tigo-Centrala-Most Ro-Ravenca vzdrževala provinca. Spororočil je tudi, da je ministrstvo za javna dela odobrilo prvi lot dela za kanalizacijo v Osojanih, za nadaljnje delo pa bo potrebno zaprositi «Cassa Depositi e Prestiti» za posojilo. V kratkem bo vzela v apat sekcija «Bonifica Montana della Comunità Carnica» nape-ljavo luči v Korita.

Tudi letos je komun dal posekati nekaj drevja iz gozdov komunске lasti. Ljudje niso preveč zadovoljni gledati kako padajo pod sekuro najlepša drevesa, ker ta so že redka po vsakoletnem izsekavanjem. Nekaj je bil naš komun zelo bogat, ker je imel velike gozdove, a leto za letom so jih izsekavali in danes je dobrega lesa prav malo. Nič ne bi rekli, da bi se izkupiček pravično razdelil med vse vasi v enaki meri, a na žalost, kakor vidimo, so privilegirane le nekatere, najmanj so dobile najbolj oddaljene in najbolj potrebne vasi.

Lepi dnevi privabljajo turiste v naravo. Ob nedeljah vidimo že vse polno turistov, ki se sprehajajo po vasi in travnikih naše doline.

Tipana

To nje dongo od tega, de je opozicijon v konseju prezentala «giunti komunale» zahtevo, da bi se v komunskih oficijih lahko čekaralo še po naše. Tuò to nje nič čudnega, zaki ve vjemò, ke večina judi na ne znà se špjegati par taljan, ponàrh tega tuò to je dan dirit «sancito dal-

la Costituzione italiana», ke na pravi takolè: «La Repubblica tutela con apposite norme le minoranze linguistiche».

Ta rikješta ne vzdignila dosti pol-verja tu komunu. Demokristjanski priliznjenci so sobit poslali no letero Candolini-ju v Vidmu, v kateri so proteštali zavoj zahteve, ki jo je opozicija prezentala. Ma merkejta no mar, ki e jo firmuò to letero! Fjermali so jo judje, ke tu hiši no ne čekarajo drezega koj po naše anù taljan no ga čekarajo štautoè. Brez «vergogne», no če negirati jezik, ki jih ga je učila njih mati anù tud soude za se prilizniti foreštirjem, ki na žalost diktirajo v našem komunu. Pa no ne bojo zavoj tega nič ljeuši, Slovenji so anù Slovenji no če reštati. Oh kako e se smeju Candolini, kar e brau to letero! Ou u pozna ljepo Tipano, saj če ve se ne motimo e se rodil v tej vasi, anù kot advokat jih je douga lješa moužbu vero zavoj tega, ke no njeso znali čakarati ali pisati par taljan.

Sovodnje

Telikrat pa se muormo zahvalit videmski prefekturi za skarb, ki ima za naše uboge judi. Prejšnji tje-dan, kot so nam povjedal na prefekturi, je «Ministero degli Interni — Ufficio Assistenza per le Zone di Confine», dau za pomagat našim ubogim judem tri milijone lir, ki so ble pošjane oficiju «E.C.A.» (Ente Comunale di Assistenza). In za tole pomoč se je narvenè potrudila prav videmska prefektura.

Troštajmo se, de bojo pravični na našim komunu pri razdelitvi tiste pomoči in da ne bojo gledal družga kot ljudi, ki imajo zarjes potrebo. Prejšnja ljeta, kot vsi vjedo, se je dosti gledalo kajšne ideje ima človek prej ko bi mu pomagal in glih zavoj tega so lansko ljeo ljudje zahteval, de se dajo v komitat E.C.A. novi ljudje, ki bojo pravični in ki bojo zarjes skarbunè za podelit pomoč, ki jo ušafajo od governa. Vsjem je znano, de nobedan komun ne ušafa tarkaj soudu kot jih ušafa naš od «Ufficio Assistenza Zone di Confine», zaki ga nje komun, ki bi bil buj potreban kot naš.

Po zgledu v Tipani in S. Lenartu

Nad. iz l. strani

da se spoštuje naš materini jezik in uporablja po solah tud v Furlanski Sloveniji. V Solah se mora učiti italijanski jezik, ker smo tega navajeni, pa čeglih ga več ne rabimo toliko kot poprej, ker hodimo na delo v emigracijo, kjer nam italijanščina nič ne pomaga. V Solah pa se mora učiti tud naš materini slovenji jezik. Tako je po vsem svetu in tud drugod v Italiji. Ali mi furlanski Slovenci nismo ljudje, da ne bi se smeli učiti materinega jezika!!! Ali nismo državljani, da ne bi imeli pravice do materinega jezika v Solah? To imajo že zamoreci, samo mi beli ljudje med Italijani naj bi bili najslabši na vsem svetu.

Saj nas bi bilo lahko sram, in še bolj sram naših občinskih svetnikov, da bi jih sekretarji komun ali pa kdorkoli imeli za norea ali pa strašili.

SKUPNO ZA INTERESE FURLANSKIH SLOVENCEV

Naši občinski svetovaleci se ne morejo in ne smejo več izgovarjati, da ne vedo za kaj se gre! Ljudje so jih izbrali za važne funkcije in oni se morajo tega zavedati. Če naredijo kaj slabega, jim bodo vsi zamerali, ker morajo gledati na interese vseh ljudi v komunu in vsi konsiljerji skupaj na interese vseh furlanskih Slovencev.

Svetovaleci v Tipani in sv. Lenartu so prvič javno povedali, kar mislijo pri sebi, na štiri oči skoro vsi naši svetovaleci. Zdad so na vrsti svetovaleci vseh drugih naših občin: Grmek, Srednjega, Dreke, Podbonesca, Sovodenj in Špetra ter Rezije in Brda kakor tud tistih občin, kjer živijo naši Slovenji skupaj z Italijani, da imamo mi svoje posebne interese, ki jih oblasti morajo varovati in štiti po čl. 6. ustave.

Ena sama in glavna dolžnost naših svetovalecev je, da bodo tud vprilo politikov v Čedadu in Vidmu povedali, kateri so ne samo naši ekonomski ampak tud nacionalni interesi. Pri nas je lahko naštet, kateri so ekonomski interesi naših dolin, težje pa je povedati odkrito v obraz funkcionarjem in politikom, da imamo mi tud svoje nacionalne interese.

Dve stvari morajo svetovaleci zmeraj zahtevati: 1) Avtonomijo Furlanija — Julijska Krajina in 2) Izvajanje 6. člena Konstitucije, da bomo mi Sloveni tud v videmski provincii zaščiteni glede našega jezika v šoli in v uradih.

ODKRITO BESEDO ITALIJANSKIM LOKALNIM POLITIKOM!

Imamo razne mediatorje, ki naj bi zastopali interese Furlanske Slovenije. Čisto realno se nekateri politiki brigajo za interese naših vasi zato, da bi jim dali naši ljudje vote, da bi bili spet izvoljeni za poslance in senatorje v Rimu in za konsiljerje provincialne v Vidmu. Že naša ekonomija in tisoči emigranti nam povedo, da intervenirajo samo za zelo majhne stvari: da se kje popravi kakšna cesta, kakšen vodovod, da pa se za velike stvari ne brigajo in tud ne morejo nič opraviti. Več jim damo mi s svojimi voti, kakor nam oni povrnejo s svojimi intervencijami. Zato se nam ni treba bati, da se jim zamermo. Gledati moramo samo to, da nam razni Pellizzi in drugi ne naredijo škode v naših specialnih nacionalnih in ekonomskih stvarih. Premajhen dobiček imamo od njih, da bi zapravili naše velike probleme.

ODKRITO POSTAVLJAJMO NAŠE ZAHTEVE!

UPRAVNE VOLITVE NA GORIŠKEM

glas
emigranta

Goriška pokrajina ima nekaj nad 130.000 prebivalcev, ki so razdeljeni v 25 komun, izmed katerih sta je dva, Gorica in Trzin, mesti z nad deset tisoč prebivalci. Gorica ima namreč nekaj nad 42.000 ljudi, Trzin pa skoro 28.000. Več kot polovica vsega prebivalstva na Goriškem živi torej v teh dveh mestih. V volivne sezname je vpisanih skoro 100.000 mož in žena in ti bodo 28. maja polklicani, da izberejo tiste stranke in tiste ljudi, ki bodo prihodnja štiri leta vodili občinske in pokrajinsko upravo.

Kakšen je gospodarski, socialni, narodnostni in politični sestav goriške pokrajine?

Pričimo z gospodarstvom. Pokrajina je razdeljena na več okolišev, ki nimajo v glavnem sorodnih vezi eden z drugim. Gorica je bila pred vojno trgovsko središče širokega pedelja, kot je še danes Videm, in je izgubila leta 1947, ko so bile postavljene nove državne meje, ta svoj položaj. S pomočjo Proste cone in Rotacijskega fonda je danes Gorica industrijsko mesto, kjer so nastale številne nove tovarne in so se naglo razširile že obstoječe. Trzin in njegovo področje pa imata staro industrijsko tradicijo, saj je skoro vse gospodarstvo področja tesno navezano na ladjedelnic v Trzinu, ki pa je danes v krizi iz katere ni videti izhoda. Ne manjkajo tu pa tam manjše tovarne in delavnice, ki ne morejo sicer rešiti gospodarstva teh krajev. Področje zase tvori Gradež, kjer živijo ljudje v glavnem od poletnega turizma, v manjši meri pa od ribištva in od industrije in trgovine, ki sta z njim povezani. Poleg teh treh področij imamo še obširno kmetijsko področje, ki sega od Sovodnje do Romansa in Krmina. Sorazmerno z mehanizacijo kmetijstva zapuša mladina zemljo in odhaja v mesto, v tovarne in delavnice.

Slovenci na Goriškem živijo v glavnem na strnjem ozemlju. Tri občine, Sovodnje, Doberdob in Števerjan, so popolnoma slovenske; v goriški občini živi precej tisoč Slovencev, tako v mestu samem kot v vaseh Štandrež, Podgora, Pevma, Oslavje, St. Maver. Precej Slovencev živi tudi v Krminu in Dolanah, ter v Ronkah in Trzinu, kamor so se preselili s Krasa, ker delajo v glavnem v ladjedelnicah.

Gospodarski sestav goriške pokrajine loči razne njene dele tudi po politični orientaciji prebivalstva. V Gorici, ki je bila v glavnem trgovsko in administrativno mesto, prevladujejo demokrati in desničarske stranke. Z industrializacijo pa se, zlasti med mladino, opaža nagibanje k levičarskim strankam. V Trzinu in v področju, ki na ladjedelnicah gravitira, vidimo premoč levičarskih strank, na kmetijskem področju pa spet premoč krščanske demokracije.

Volitve v zadnjih letih in zlasti nekateri dogodki v zadnjem času pa so pokazali, da se javno mnenje v goriški pokrajini polagoma nagiba na levo. Vzrok za to je stalna kriza v trziški ladjedelnici in s tem v zvezi kriza celotnega področja. Drugi vzrok je prebujanje delavskega razreda v Gorici sami, kjer smo bili preča pred mesecem dni mogočni splošni stavki, kar se ni bilo prej nikdar zgodilo. Tretji vzrok pa je splošen odpor proti monopolistični in absolutistični politiki krščanske demokracije, ki je hotela požreti tudi dosedanje zveste spremljevalce socialdemokrate in liberalce.

Tako smo videli nastanek tretjih list v številnih občinah za prihodnje volitve. Povsod nastopata dve listi, prva socialistov in komunistov, druga krščanske demokracije. V mnogih krajih (Gradisca, Sagrado, Fogliano, Redipuglia, San Canzian, Krmin, Gradež) pa so ali socialdemokrati ali fašisti ali liberalci predložili svojo tretjo listo, ki nima sicer možnosti v uspeh, je na možnost, da ne bo imela K.D. njihovih glasov, ker bodo šli tretjim listam, večine v novih občinskih svetih, ki jih bodo odslej upravljali možje levičarskih strank.

Stanje v pokrajini je danes sledeče. V pokrajinskem svetu ima K.D. absolutno večino (15 sedežev od skupnih 24). Po vseh računih bi jih morala sedaj dobiti 11 ali kvečjemu 12 in bo tako primorana iskati zaveznika v kaki drugi stranki, da bi dosegla večino. Po Gorici se je go govorilo, da bo K.D. odstopila mesto predsednika pokrajine socialdemokratu odv. Devetagu. To kar se zdi, da bodo socialdemokrati dobili dva sedeža in bi tako z njimi K.D. lahko sestavili večino, bi bila sicer zelo malenkostna.

V mestu Gorici ima K.D. prav tako absolutno večino, in sicer 23 sedežev od skupnih 40. Kljub tej večini pa so občinski odbor (giunta comunale) podpirali tudi svetovalci SDZ in večkrat tudi fašisti in monarhisti. Malo verjetno pa je, da bo tokrat krščanska demokracija ponovno dobila absolutno večino, ker je izgubila v Gorici precej terena med delavstvom, zlasti med mladino, ker je bila zapletena v škandale z milijonni okrog Proste cone in ker so iz njene liste izključili dosedanjega župana dr. Bernardisa, ki je celih 13 let županoval temu mestu. Tako bi morala K.D. izgubiti tako na desni kot na levi. Sicer pa so ji že prišli na pomoč socialdemokrati, ki naj bi dobili podžupana in še kak drug stolček.

V Trzinu pa je imela K.D. do sedaj 15 sedežev, od skupnih 30. Vlada je s pomočjo liberalcev in fašistov. Malo verjetno je, da bo tudi

obdržala svoje prejšnje pozicije, zaradi vedno večjega odpora delavstva in zaradi izključitve župana Cuzzija iz svoje liste.

V manjših občinah pa je položaj naslednji: v treh Ronke (Ronchi), Remans in Villesse, občinski volitev ne bo, ker so bili občinski svetniki šele pred kratkim izvoljeni. V ostalih pa so na oblasti v petih levičarske sile (San Lorenzo di Mossa) prevladujejo neodvisni, ki so jih podpirali tudi socialisti, in komunisti, v ostalih pa (Krmin-Cormons, Dolegne-Dolegna del Collio, Medea, Mossa, Capriva, Moraro, Mariano del Friuli, Gradisca, Sagrado, Fogliano-Redipuglia, Staranzano, Gradež-Grado, Farra) so doslej vladali demokrati ali fašistov ali pa obeh skupaj. V Števerjanu pa so bili na oblasti slovenski klerikaleci.

Položaj pa je danes zelo različen. V Gradiški je bila sestavljena močna avtonomna lista, ki jo sestavljajo neodvisni, avtonomisti, socialisti, komunisti in socialdemokrati in ker so tudi fašisti predložili svojo listo je možno, da izgubi K.D. to važno občino. Skoro gotovo pa bo K.D. izgubila občino Fogliano-Redipuglia, ker so tu socialisti in komunisti zelo močni in ker so socialdemokrati predstavili tretjo listo skupno z liberalci. Enak položaj je tudi v Sograzu (Sagrado), kjer so tri liste: Socialisti, Komunisti, Demokrati, Socialdemokrati. V furlanski občini Medea so prav tako tri liste: demokrati,

socialisti in socialdemokrati, komunisti. Tu je obstajala možnost sestave skupne levičarske liste in bi bilo tako moč iztrgati občino iz rok K.D., a v zadnjem trenutku je sporazum šel po vodi. V Krminu so demokrati zapustili njihovi nekdanji pajdaši, to je liberalci in fašisti, ki so sestavili tretjo listo, in to daje večjo moč naprednim strankam. Pojav tretje liste imamo tudi v Gradežu, kjer so liberalci in fašisti postavili svoje tretje listo, izraz tankjšnjih hotelirjev.

Krščanska demokracija se torej po goriški pokrajini nahaja pred temi volitvami v defenzivi. To je prvič in je zaradi tega skušala rešiti vse kar je mogla in je iz svojih list izključila ljudi (goriškega župana dr. Bernardisa, trziškega župana Cuzzija, predsednika province dr. Polesija), ki so bili preveč kompromitirani s svojo preteklo politiko. Skušala si je dati nov plašč s tem, da je postavila v svoje liste tudi nekatere delavce, člane sindikalne organizacije CISL, a treba bo sedaj videti ali bodo volitve tej njeni nenadni in volilni spremembi verjeli.

Volilni rezultati nam bodo prav gotovo pokazali napredovanje levičarskih strank, socialistov in komunistov, medtem ko je že danes jasno, da bodo tudi v goriški pokrajini izgubili iz domačega političnega obzora monarhistični prvaki, ki so bili najhujši izraz nacionalizma in šovinizma.

SLOVENCİ NA GORIŠKEM OB UPRAVNIH VOLITVAH

Gospodarsko-politično stanje v občinah Sovodnje - Doberdob Števerjan - Stanje v goriškem komunu - Zastopstvo Slovencev

Posebno pozornost hočemo posvetiti v tem članku slovenski manjšini na Goriškem ob priliki občinskih in pokrajinskih volitev, potem ko smo v drugem članku polali politično — gospodarski pregled celotne goriške pokrajine.

Tri občine od skupno petindvajsetih so na Goriškem čisto slovenske. To so občine Sovodnje ob Soči, Doberdob in Števerjan.

Sovodnje

V Sovodnjah županuje že skoro deset let kmetovalec Jožef Češčet, vzoren in moderen kmetovalec, ki ga vsi — tako tudi politični nasprotniki — spoštujejo in cenijo. Za župana je bil izvoljen leta 1951, ko je na prvih volitvah v na novo osnovani sovodenjski občini zmagala levičarska lista Demokratične fronte Slovencev. Ponovno je bil izvoljen za župana leta 1956, potem ko je na volitvah spet zmagala razširjena levičarska lista «občinske enotnosti».

Demokratična občinska uprava je v Sovodnjah v desetih letih mnogo naredila, kljub temu da je bilo malo denarja na razpolago. Občina je namreč majhna, ima deficitno letno bilanco, na njenem ozemlju sta le dva industrijski podjetji, Coticovo kamnoseško podjetje v Sovodnjah in tovarna papirja v Rupi. Starejše prebivalstvo se v glavnem peča s kmetijstvom, mladi pa odhajajo v goriške tovarne in delavnice. Proračun sovodenjske občine bi bil lahko boljše ako bi Sovodnje dobivala denar, ki ga goriška občina nezakonito pobira na produktih proste cone ki jih prodajajo na sovodenjskem ozemlju. Vsi naporji v tej smeri so do sedaj bili neuspešni.

Kljub temu pa so v teh letih v Sovodnjah mnogo napravili. Zgradili so otroška vrta in Sovodnjah in Rupi, uredili so v Sovodnjah poštni urad in posvetovalnico za matere in otroke, uredili so povsod elektrifikacijo, asfaltirali so glavno pot skozi Sovodnje in od Gaberij do Rubiji.

Trenutno je v gradnji vodovod, ki bo dajal vsem prebivalcem občine zdravo pitno vodo iz Soče. V načrtu imajo tudi asfaltiranje cest na Vrhu, v Rupi, na Peči, tako da bo občina čez nekaj let dobila zares moderen obraz.

Tudi tokrat se za večino potegujeta dve listi: levičarska lista «občinska enotnost» in desničarska lista slovenskih klerikalcev. Kandidati liste «občinske enotnosti» so: Jožef Češčet, Sovodnje; Franc Petejan, Sovodnje; Janko Cotic, Sovodnje; Andrej Pipan, Gabrije; Salomon Tomšič, Rupa; Emil Vižintin, Sovodnje; Bogomil Devetak, Vrh; Virgil Čermic, Vrh; Ivan Petejan, Peč; Karlo Kosič, Rupa; Anton Tomšič, Sovodnje; Andrej Tomšič, Sovodnje.

Doberdob

V Doberdobu je na volitvah decembra 1956 uspelo levičarski listi «občinska enotnost» iztrgati upravo občine iz rok klerikalcev. Na prvih volitvah sta se namreč v občini merili dve levičarski listi in to priložnost so izkoristili klerikaleci, da so zmagali. Uspeh na volitvah leta 1956 je bil pripisati tudi nedelovanju občinske uprave. V zadnjih štirih letih pa je bilo mnogo napravljenega. Za župana je bil delavec Andrej Jare. V Doberdobu je bila asfaltirana glavna cesta skozi vas, poleg tega pa so prav tam zgradili novo cesto ter popravili ceste v ostalih zaselkih in vaseh. V Jamljah so zgradili novo šolsko poslopje, ki je najlepše daleč v okolici, v Doberdobu pa pravkar dokončujejo novo stavbo otroškega vrta. Uredili so mnogo koristnih uradov v glavni vasi, zgradili so pokopališče v Dolu, prav tako so v vse zaselke Dola že pričeli napeljavati elektriko. V nekaterih krajih ob državni cesti Gorica — Trst je že zasvetila elektrika. Zelo važna pa je bila modernizacija vodovoda, ki je prej rabil precej občinskega denarja. V načrtu levičarske liste je izboljševanje javnih uslug v celotni občini, za kar so bila

tudi že dosežena vladna posojila, tako n. pr. raztegnitev vodovoda na celotno občino in modernizacija cestišča.

Kandidati na listi «občinske enotnosti» so: Andrej Jare, Doberdob; Jože Pahor, Jamlje; Karlo Boneta, Dol; Alojz Foccaro, Jamlje; Karel Laurenti, Doberdob; Karel Černic, Doberdob; Jožef Ferfolja, Doberdob; Jožef Gergolet, Poljane; Jožef Gergolet, Doberdob; Andrej Gergolet, Doberdob; Oliviero Pahor, Doberdob; Karel Jare, Doberdob.

Števerjan

V Števerjanu pa je na oblasti lista SDZ že devet let. Sicer se klerikalna večina drži tu na oblasti le zaradi pihle večine. V zadnjih letih pa so tej občini večkrat menjali župana, prebivalstvo je bilo z upravljanjem sila nezadovoljno in je pričelo pred nekaj leti zbirati podpise za odpravo občinske samostojnosti in priključitev h Gorici. To se je letos konkretiziralo s predložitvijo tretje liste, ki zahteva v svojem programu priključitev h Gorici. Na tej listi kandidirata tudi bivši župan in bivši podžupan klerikalne liste.

Tudi v tej občini je bila predložena lista «občinske enotnosti», katere kandidati so: Slavko Štekar, Valerišče; Fran Gravnar, Ščedno; Jožef Humar, Grdince; Albin Komie, Britof; Fane Komie, Ščedno; Ferdinand Komjane, Britof; Guido Roman Korsič, Jazbine; Albin Maraž, Valerišče; Karlo Maraž, Kakence; Bruno Štekar, Valerišče; Jožef Vogrič, Ašče; Lucijan Vogrič, Ušje.

V goriški občini pa nastopajo napredni Slovencev v glavnem na listi Socialistične stranke (PSI), nekateri posamezniki pa na listi KPI. Napredni Slovencev so v opoziciji krščanski demokraciji, ki vlada v občini, to zaradi režima, ki ga je

NAŠI EMIGRANTI SE ČUDIJO.

Iz Švice so nam nekateri naši delavci že pisali, da se čudijo, kako so mogli demokratijski poslanci odbiti predlog, da bi se tudi v videmski provinci odprle slovenske šole v tistih krajih, kjer žive Slovenci. V Grigonih so delali naši delavci na cestnih popravilih, pa so prišli zvečer skupaj z domačimi kmeti, ki govorijo jezik romanč. Ni jih dosti, komaj toliko kot je nas v Furlanski Sloveniji, pa imajo ne samo vse šole v svojem romanč jeziku, ampak ima ta jezik svoje pravice kot drugi švicarski uradni jeziki: nemški, francoski in italijanski. Ti romanči, kar niso mogli verjeti, da bi mogla biti kje, posebno v Italiji, še tako neumna vlada, ki ne bi dovolila pouka v jeziku svojih državljanov.

MARKA JE VEČ VREDNA. Koso prihajale rimesse ob koncu aprila domov se je že poznalo, da je marka več vredna kot je bila poprej, ker jo je nemška narodna banka rivalutirala. Ni sicer velike razlike, ali je vseeno dobro, ker se ta čas življenje ni podražilo zaradi večje vrednosti marke.

KAKSNE DELAVCE NAJBOLJ IŠČEJO IN RABIJO V GERMANIJI? Uradno iščejo najbolj zidarje, mizarje, gradbene delavce vseh vrst, delavce za v kasone, pomočnike za v miniere in delavce za na polje. Več ali manj znajo vsi ti naši delavci delati ta dela, ker so jih delali naši delavci že v starih časih, ko so hodili v emigracijo še pred vojsko. Imamo med nami nekaj mehanikov, toda ti si sami pomagajo in dobijo dobro delo vsurod, pa če glih ni nobenega ponujanja takega dela.

ILEGALNI EMIGRANTI. Zelo dosti naših delavcev gre na delo z rednimi «contratti di lavoro», mnogo naših ljudi pa dobi delo potom prijateljev, ki so že več let pri kakih impresi in spravijo tja še svoje prijatelje na delo. Vsakemu se namreč ne ljubi hoditi okoli centri di emigracione ali uffici di lavoro ali še celo iti do Verone. Ne priporočamo pa, da bi šle naše ženske brez dovoljenja za delo v Germanijo. Na meji jih vračajo, toda to še ni najslabše. Slabše je če pridejo v roke lumpom, ki jih izrabljajo. No, do sedaj imamo slabše vesti iz Italije, kakor iz emigracije o tem, kako se godi našim ženskam.

ta stranka uvedla v mestnem upravljanju in zaradi zanemarjanja slovenskih vasi (Štandrež, Podgora, Pevma, Oslavje, St. Maver), ki spadajo pod goriško občino. Na socialistični listi kandidirajo Viktor Vižintin, profesor na strokovni šoli, iz Pevme; Cristiani Rihard, delavec iz Pevme; Feri Anton, učitelj iz St. Mavra; Klanjšček Emil, kmetovalec z Oslavja; Marinčič Ivan, novinar; Sancin Peter, visokošolec; Sošol Karlo, delavec iz Pevme in Tabaj, kmetovalec iz Ronk. Na listi KPI pa kandidira uradnik Miladin Černe, poleg nekaterih drugih Slovencev.

V pokrajinskem meritu pa kandidira novinar Ivan Marinčič v treh volilnih okrožjih na listi Socialistične stranke (PSI), in sicer v okrožju Sovodnje-Doberdob, v okrožju Gorica I (kamor spadajo Podgora, St. Maver, Pevma, Oslavje) in Gorica VI (pod katerega spada Štandrež). V okrožju Doberdob — Sovodnje pa kandidira na listi KPI Andrej Jare.

Volitve bodo tudi med Slovenci pokazale brez dvoma veliko zrelost volivnega zbora, ki bo pokazalo da je v sodelovanju in s podporo levičarskih strank možen ugoden razvoj slovenske manjšine na Goriškem in v Italiji nasploh.

Preoccupante situazione zootecnica nella montagna Orientale Friulana

Il più scarso carico unitario del bestiame bovino - Quasi scomparsa la monticazione estiva - Nessun interesse da parte delle autorità competenti

È stato detto più volte che la zootecnia, se applicata con criteri organici e razionali, potrebbe formare da sola una fonte di benessere per il Friuli Orientale. L'affermazione non è gratuita ma deriva da considerazioni che hanno una base realistica e concreta. L'allevamento del bestiame infatti è parte integrante della economia locale, sia nella zona montana che in quella collinare. Purtroppo il patrimonio zootecnico della zona è andato progressivamente calando e — a meno d'uno sforzo energico e tenace — subirà ulteriori riduzioni.

L'indole degli allevatori, ligi a tradizioni e sistemi patriarcali, la piaga della stabulazione in ambienti inadatti e malsani, il grande frazionamento della proprietà, il deperimento delle malghe, la limitata estensione dei pascoli, ecc. ecc. sono tutti fattori che hanno inciso negativamente sull'allevamento del bestiame. Secondo un censimento del 1959, nella zona montana dell'Alta Slavia, vi erano 766 bovini a S. Pietro al Natisone, 1262 a Taipana, 1422 a Pulfero, 746 a Savogna, 474 a S. Leonardo ed altrettanti a Grimacco, 551 a Stregna, 466 a Drenchia, 653 a Prepotto.

Nella zona pedemontana e collinare i capi di bestiame presenti a Faedis erano 1178, a Nimis 1174, a Tarcento 1457, ad Attimis 977, a Montebelluna 415, a Torreano di Cividale 918. In percentuale, ogni famiglia della zona possedeva l'1,04 di bestiame a S. Pietro, l'1,77 a Taipana, l'1,77 a Taipana, l'1,95 a Pulfero, il 2,35 a Savogna, l'1,41 a S. Leonardo ed altrettanto a Grimacco, l'1,68 a Stregna, il 2,52 a Drenchia, l'1,07 a Faedis, il 0,91 a Nimis e via dicendo. Come si vede, il patrimonio zootecnico del territorio in esame è modesto in rapporto alla possibilità della produzione foraggera.

L'allevamento del bestiame nel Friuli Orientale non ha seguito i progressi fatti altrove. Quasi trascurata è la praticicoltura anche dove esistono foraggi preziosi ed abbondanti; empirica e non sempre rispondente alle esigenze del bilancio fisiologico è l'alimentazione; i bovini infine vivono quasi sempre in ambienti oscuri e malsani.

Dai pochi dati sopracitati risulta

che il carico unitario in bestiame bovino è appena di 0,3 capi per ogni ettaro della superficie agraria e forestale in confronto dei 0,5 capi della montagna friulana (Carnia) e della media provinciale che è di 0,6 capi per ogni ettaro di terreno produttivo.

Come rimediare a tale situazione? Gli organi provinciali dell'agricoltura non dovrebbero limitarsi sciamante col dare consigli, parole d'incoraggiamento e qualche sporadico aiuto. E d'altro lato, le amministrazioni comunali della zona dovrebbero dedicare maggiore attenzione ad un problema così importante per lo sviluppo della nostra economia.

Si dovrebbe pertanto far conoscere ed applicare tutte quelle norme che sono indispensabili ad un buon allevamento del bestiame. E dovrebbe rientrare nella competenza dei Comuni la creazione di qualche stalla dimostrativa, opportunamente sussidiata, per allevare i bovini in modo razionale e costituire così vivai di buone giovenche da cedere agli allevatori della montagna.

Bisogna compiere ogni sforzo per dare alle stalle una sistemazione decente ed insieme fare un buon lavoro di selezione particolarmente nelle vallate più povere. Anche le malghe dovrebbero essere riattate e migliorate per consentire un alpeggio efficiente e numeroso. La monticazione estiva nel Friuli Orientale, negli ultimi anni, viene scarsamente praticata e, secondo una recente statistica, essa comprende soltanto circa 500 capi di bestiame bovino e qualche centinaio di ovini. Salvo poche e lodevoli eccezioni, i fabbricati per la lavorazione del latte ed il ricovero degli animali sono purtroppo in condizioni deplorabili: ne deriva un progressivo spopolamento delle malghe che vengono abbandonate a se stesse ed invase da altre colture.

Per arginare questa frana rovinosa e preoccupante, le autorità preposte, bisogna che vengano incontro ai nostri allevatori con adeguati aiuti, potenziando quel patrimonio zootecnico che un tempo costituiva la principale ricchezza delle nostre montagne.

UNA NOTA STORICA

Interessante documento sulla Fiera di San Quirino presso San Pietro degli Sloveni al Natisone

Fra i diversi documenti che comprovano l'importanza che ebbe nel passato la Slavia Friulana sia per i nobili del tempo che per il Patriarca di Aquileja, che, in seguito, per la repubblica di Venezia, ce n'è uno sulla fiera che si svolgeva a San Quirino presso S. Pietro degli Slavi. Questo documento è del 26 giugno 1254. Esso contiene un atto col quale il patriarca di Aquileja Gregorio, assicurava ad Enrico di Villalta i diritti sopra la detta fiera. Di questi diritti si fa pure menzione in altro documento, di poco posteriore, (1262), redatto dal notaio Leonardo di Cividale. Con questo atto il Gastaldo Cividalese, Enrico di Tricesimo, promette di restituire al suddetto Villalta le multe riscosse per la custodia della fiera stessa.

Il San Quirino accessibile è l'antica chiesetta di questo nome, tuttora esistente presso San Pietro degli Sloveni, sul cui piazzale, soleva più tardi, sotto il dominio di Venezia, radunarsi l'Arengo delle valli d'Antro e Merso (Landar e Mjersa). I Villalta godevano di molti diritti e possessori sopra le montagne della Slavia Friulana. Quasi un secolo più tardi, nel 1342, il patriarca Bernardo ricomperò da Francesco e Rambaldo di Lodovico di Cavoriaco (ramo dei Villalta), la giurisdizione ed il Garrito (= tribunale) del predetto mercato di San Quirino, cui congiunse tosto anche la Gastaldia di Antro (Landar). Da ciò dunque risulta che, fin dal 1254, aveva luogo presso San Quirino, una fiera, senza dubbio di qualche importanza, se i diritti di essa erano contesi da diversi nobili.

L'IMPORTANZA DELLA ZOOTECNIA NELL'AGRICOLTURA ITALIANA

Qual'è l'importanza ed il valore delle produzioni zootecniche realizzate in Italia attraverso l'allevamento del bestiame di ogni specie?

Nell'ultimo triennio 1957/59 la produzione lorda vendibile di tutti gli allevamenti zootecnici è ammontata, in media, a 1.168 miliardi di lire e precisamente: nel 1957 a 1.116 miliardi, nel 1958 a 1.158 e nel 1959 a 1.229.

La cifra di 1.168 miliardi, relativa alla produzione zootecnica media nel triennio 1957/59, è la sommatoria del valore delle carni, dei prodotti lattiero caseari e degli altri prodotti zootecnici, come appresso indicato:

Produzione	miliardi	%
Carni in copl.	601	51
Latte e der.	386	33
Altri prodotti	181	16
Totale	1.168	100

Piano di riforma generale presentato dalla Confederazione Generale Italiana del Lavoro (C. G. I. L.)

In vista della Conferenza agraria generale convocata dal Governo e di fronte alla drammatica situazione nella quale si trova l'agricoltura italiana, la Segreteria della CGIL ha proposto un piano di riforma agraria generale basato sui seguenti punti:

- riforma fondiaria generale che dia la terra a chi la lavora;
- piano di assistenza tecnica ed economica che aiuti i contadini a sviluppare nelle forme associative e democratiche più coerenti con i loro interessi e con quelli dell'economia le loro attività produttive ed economiche;
- piano di sviluppo agrario nazionale che destini, per un lungo periodo di anni e secondo un programma decentrato su base regionale e territoriale, massicci investimenti pubblici nell'agricoltura e utilizzi pienamente le industrie a partecipazione statale, e sottoponga quelle private a controllo

con una politica economica anti-monopolistica.

Queste, in sintesi, le proposte che la CGIL presenterà dettagliatamente alla Conferenza agraria nazionale. Essa chiede che una risposta ai quesiti sia data direttamente dalle masse e dalle categorie di lavoratori interessati. Ecco appunto lo scopo delle "Conferenze agrarie comunali" che verranno indette dalle organizzazioni sindacali unitarie.

MANODOPERA ITALIANA NELLE MINIERE BELGHE

All'inizio dell'anno in corso erano impiegati nelle miniere belghe complessivamente 29.919 minatori italiani di cui 4.066 nel bacino di Campina; 4.359 nel Centro; 10.898 nel bacino di Charleroi; 6.847 in quello di Liege e 3.775 nel bacino di Mons.

I Friulani e Sloveni della provincia di Udine, occupati nelle miniere del Belgio, secondo i dati dell'Ufficio provinciale del Lavoro, sono 3.240.

LA VOCE DELL'EMIGRANTE

Conversazioni telefoniche con gli emigranti nel Canada o negli Stati Uniti d'America

Come è noto, da tempo si può telefonare nel Nord America con pagamento delle tasse a carico dell'amico o dei congiunti chiamati in U.S.A. o in Canada.

Tali conversazioni telefoniche che vengono effettuate sul nuovo cavo telefonico sottomarino, richiedono minimi tempi di attesa e offrono ogni garanzia di un perfetto ascolto.

Grazie a questa felice iniziativa, che consentirà di stabilire contatti diretti con le persone care e di udire la loro viva voce, si potranno rivificare i rapporti che il tempo e la lontananza fatalmente hanno attenuato.

Gli interessati potranno richiedere chiarimenti al più vicino posto telefonico pubblico, oppure scrivere alla Società Italcable, Via Calabria 46, Roma, e riceveranno tutte le informazioni necessarie.

Reclutamenti per l'Estero

Il Ministero del Lavoro ha disposto i seguenti reclutamenti di lavoratori per l'estero:

GRAN BRETAGNA: Reclutamento di mano d'opera femminile e precisamente, esperte cucitrici a mano, cucitrici a macchina e sarte per essere adibite alla confezione di indumenti maschili; età: dai 25 ai 40 anni, nubili o vedove senza figli; durata del contratto: un anno rinnovabile, salario minimo settimanale di 44 ore: Lire sterline 5. 13. 8 = pari a Lit. 9.728 circa (2 scellini e 7 pence all'ora = Lit. 220 circa); il lavoro straordinario, quando richiesto, è retribuito in ragione di una volta e 1/4 per le prime due ore dopo le 44 ore di lavoro e una volta e 1/2 successivamente.

OLANDA: Reclutamento di saldatori elettrici, manovali per l'industria della gomma e manovali per l'industria dei laterizi, ceramiche ed affini. Durata del contratto: un anno, rinnovabile; età: dai 23 ai 35 anni, celibi; salario: fiorini olandesi 79 la settimana — pari a Lire 13.600; ore lavorative: 48 ore settimanali; alloggio e vitto: un contributo a carico del lavoratore di fiorini 15 la settimana dedotti dal salario.

LUSSEMBURGO: Reclutamento di personale di albergo o mensa per la stagione 1961. Durata del contratto: 7 mesi. Data d'ingaggio: entro il 15 maggio 1961. Salario: Va da un mini-

mo di Fr. belgi 2.500 mensili a fr. 5.500 netti. Il franco belga vale Lit. 12 circa.

Vitto e alloggio: viene corrisposto al personale durante il servizio.

Ore lavorative: 10 ore giornaliere di lavoro e 12 di presenza.

FRANCIA: Reclutamento di lavoratori specializzati: a) carrozzieri, battistrada verniciatori a spruzzo per auto; b) meccanici d'auto, motoristi completi, meccanici specializzati per motori a scoppio, meccanici macchine agricole. È richiesto un grado di alta specializzazione dovendo svolgere mansioni di caposquadra.

Età: dai 25 ai 35 anni, con non più di due figli, se coniugati.

Luogo d'impiego: Parigi ed altri dipartimenti; durata del contratto: due anni rinnovabili; salario: 160.000 — 200.000 franchi al mese.

Alloggio: fornito dal datore di lavoro; trattenute: 6% sul salario lordo.

Reclutamento personale femminile per stabilimento di conserve e marmellate.

Età: dai 25 ai 45 anni; durata del contratto: 5 mesi; salario: 163 franchi l'ora — pari a Lit. 205; lavoro specifico: manutenzione e scelta della frutta da scolare. Espatrio: 1. giugno 1961.

MATAJUR

TEDOLDI VOJMR
odgovorni urednik

Dovoljenje videmskega sodišča
St. 47 due 20. 7. 1950

SO DELAVCI

Andrej Batistič, Janez Bellina, P. Cencič, Renzo Cullini, Vane Drekonja, Pavel Filipič, Jakob Golob, Gino Gukon, Ivan Gus, Anton Kravanja, Karlo Jusič, Franko Lavretič, Srečko Levon, Ivan Lendaro, Gino Lessizza, Ernest Makorič, Roberto Manzin, Negro Peter, Humbert Namor, Rihard Noacco, Ivan Oballa, Ovišček Karel, Emil Petričič, Stefan Petrič, Andrej Ilvalica, Izidor Predan, Benjamin Rutar, Peter Skavnik, Renato Skubla, Alojz Tedoldi, Emil Terliker, Ivo Tomazetič, Jožef Tomasino, Vinko Sturma, Sturma Lucijan, Lucijan Trinko, Rihard Trušnjak, Maurizio Valente, Marko Valtrič, Ivan Vazzaz, Karlo Veselič, Jakob Vendramini, Alojz Vogrič, Gino Zuodar, Vinko Zufferli, Aldo Zussino, Mirko Zuarella, Ada Zvanut, Irena Zuodar.

TIPOGRAFIA G. IUCCHI - CORITIA

SOGGIORNI ESTIVI IN Jugoslavia

Riviera dell'Istria:

Ankaran, Capodistria, Portorose, Pirano, Rovigno, Albona, Abbazia: quote giornaliere da lire 1.200 a lire 2250 per persona.

Isole:

Kres (Lussino), Krk (Cherso), Rab (Arbe), Pag (Pago): quote giornaliere da 1100 a 2100 din per persona.

Per prenotazioni ed informazioni rivolgersi a qualsiasi agenzia turistica, alle autorità consolari jugoslave oppure all'

UFFICIO DEL TURISMO JUGOSLAVO
Roma - Via del Tritone, 62 (Telefono 688 088)

Riviera della Dalmazia:

Fiume, Zara, Dubrovnik, Crikvenica: quote giornaliere da 900 a 1800 din a persona.

Cure balneo termali:

Rogaška Slatina, Slatina Radenski, Dolenjske Toplice, Šmarjetske Toplice, Čatežke Toplice, Rimske Toplice: quote giornaliere da 1.200 a 1.800 din per persona.